

การพัฒนาตัวแบบเชิงปัจจัยของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทย*

DEVELOPMENT OF A FACTOR-BASED MODEL OF CULTURAL TOURISM MANAGEMENT IN THAILAND

กัญพัทธ์ บุนลุ่ม^{1*}, มนตรี โสคติยานุรักษ์²

Kanyaphat Bunlum^{1*}, Montree Socratayanurak²

¹สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Department of Public Administration, National Institute of Development, Bangkok, Thailand

²คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty Public Administration, National Institute of Development, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: kungkung1984@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ตัวแบบเชิงปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทย และ 2) พัฒนาและเสนอแนะตัวแบบเชิงปัจจัยสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทย การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 25 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีศักยภาพและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านจากการเป็นตัวแทนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทศิลปะการแสดงประจำถิ่นใน 5 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ตรัง อยุธยา และอุบลราชธานี เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussions) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา (Descriptive Writing) และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงลึก (In-depth Content Analysis) ผลการศึกษาพบว่า ตัวแบบเชิงปัจจัยสำคัญ ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทย 1) ผู้นำ (Leadership) 2) การตระหนัก (Awareness) 3) การมีส่วนร่วม (Participation) 4) ความไว้วางใจ (Trust) 5) การประสานและความร่วมมือ (Coordination and Cooperation) และ 6) การสนับสนุนของรัฐ (Support of government) ปัจจัยทั้ง 6 ประการนี้ มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและนำไปสู่การพัฒนาในด้านการอนุรักษ์และสืบสาน มรดกทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์เศรษฐกิจในชุมชน, และการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ภายใต้การสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐ ข้อเสนอแนะ คือ ควรจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมเฉพาะทาง การสร้างแพลตฟอร์มการมีส่วนร่วมทางดิจิทัล (Digital Participation Platform) ของชุมชนและ “บูรณาการข้อมูลทางวัฒนธรรม” (Integration of Cultural Data) ระหว่างหน่วยงานและชุมชน

คำสำคัญ: ตัวแบบเชิงปัจจัย, การบริหารจัดการ, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

This research aimed to 1) Examine and analyze the key factor models influencing the success of cultural tourism management in Thailand, and 2) Develop and propose a factor model for cultural tourism management in the country. Employing a qualitative research methodology, data were collected from 25 key informants possessing expertise in specific fields, representing cultural tourism areas within the local performing arts sector across five provinces: Bangkok, Chiang Mai, Trang, Ayutthaya, and Ubon Ratchathani. The research instruments included in-depth interviews, focus group discussions, descriptive writing, and comprehensive content analysis. The findings revealed six key factor models that significantly impact the success of cultural tourism management in Thailand: 1) Leadership, 2) Awareness, 3) Participation, 4) Trust, 5) Coordination and Cooperation, and 6) Government Support. These factors are crucial in fostering development in cultural heritage conservation, community economic enhancement, and the strengthening of community resilience. Active participation and collaboration among various sectors are facilitated by government support. Recommendations include the establishment of specialized training programs, the development of a community digital participation platform, and the integration of cultural data among agencies and communities.

Keywords: Factor-Based Model, Management, Cultural Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญอย่างมากและมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจทั่วโลกเนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ที่มีมูลค่ามหาศาลส่งผลให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง องค์การการท่องเที่ยวโลกได้พยากรณ์ว่าในปี พ.ศ. 2573 จะมีนักท่องเที่ยวนานาชาติทั่วโลกประมาณ 1,800 ล้านคน อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยกำลังก้าวกระโดดและสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวสูงสุดของโลกถึง 57,000 ล้านเหรียญ (World Tourism Organization, 2021) ประเทศไทยมีมรดกทางวัฒนธรรมของชาตินับเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่ล้ำค่าและเป็นที่ยกย่องว่ามีศักยภาพและสามารถเชื่อมโยงไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศส่งผลต่อเศรษฐกิจและที่เป็นเครื่องมือการตลาดที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศ จากการจัดอันดับ Global Soft Power Index 2022 โดยBrand Finance ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 35 จาก 120 ประเทศทั่วโลกได้ 40.2 คะแนนโดยเพิ่มขึ้นจาก 38.7 คะแนนในปี 2021 อยู่อันดับที่ 6 ในเอเชีย ในปี 2561 สถานการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติ มีจำนวน 38 ล้านคน ขยายตัวมากขึ้น 7.54% ก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวกว่า 2 ล้านล้านบาท (วีระศักดิ์ โควสุรัตน์, 2566)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม, ประวัติศาสตร์, ศิลปวัฒนธรรมโดยการสัมผัสประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลายผ่าน การเข้าชม, ศึกษา และเรียนรู้สถานที่ทางประวัติศาสตร์ และประเพณีรวมถึงศิลปการแสดงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ท่ามกลาง การเปลี่ยนแปลงจึงเกิดประเด็นคำถามที่ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือทรงพลังที่สามารถนำไปการ

เปลี่ยนแปลงทางสังคมได้จริงหรือ ในความเป็นจริงแล้ว วัฒนธรรมจัดได้ว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงหรือไม่ หรือการที่ชุมชนรับนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นตัวการสำคัญที่นำรายได้จำนวนมากเข้ามาและก่อให้เกิดการจ้างงานในระดับต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าตัวแบบเชิงปัจจัยที่สำคัญล้วนเป็นตัวอย่างของผลในเชิงบวกที่ส่งผลต่อการพัฒนามาตรฐานการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้คนให้เป็นไปทิศทางที่ดียิ่งขึ้นได้จริงหรืออย่างไรก็ตาม อาจไม่สามารถชี้ชัดลงไปในการปรากฏการณ์ทางสังคมและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียวว่าจะเป็นการพัฒนาที่เชิงบวกหรือผลที่พึงประสงค์ไปเสียทั้งหมด เช่นเดียวกับที่เราอาจไม่สามารถสรุปได้ว่า การที่ชาวบ้านในชุมชนได้รับความสะดวกสบายมากขึ้นจากการขยายตัวของนักท่องเที่ยวอย่างแท้จริงเมื่อเปรียบเทียบกับผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมาในลักษณะการสูญสลายของระบบการแลกเปลี่ยนแบบดั้งเดิมของชุมชนหรือวิถีชีวิตชาวบ้านการท่องเที่ยวต้องนำเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวมาใช้ในการตอบสนองต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้นจนเกิดภาวะความเสื่อมโทรมนำมาสู่ปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยวในหลาย ๆ ด้าน (ชัยเสกฐ์ พรหมศรี, 2561) การดำเนินการในการแก้ปัญหาของภาคส่วนต่าง ๆ ที่ผ่านมายังมีลักษณะต่างคนต่างคิดต่างคนต่างทำไม่สอดคล้องกับการเป็นวงจรการท่องเที่ยวและไม่ได้มองจุดมุ่งหมายในระดับชาติเป็นหลักหรือแม้แต่ท้องถิ่นก็ยังพบปัญหาในด้านการบริหารจัดการและการมองเห็นถึงศักยภาพที่เป็นทุนเดิมที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ของตนเอง

แม้ว่านโยบายระดับชาติจะให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในฐานะเครื่องมือทางเศรษฐกิจ แต่การบริหารจัดการในระดับปฏิบัติการยังคงเผชิญกับความท้าทายและข้อจำกัดที่สำคัญหลายประการ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความไม่สอดคล้องกันระหว่างวิสัยทัศน์ที่ยิ่งใหญ่กับสภาพความเป็นจริงในพื้นที่ องค์ความรู้ในปัจจุบัน ขาดการศึกษาที่มุ่งพัฒนา “ตัวแบบเชิงปัจจัย” ที่ครอบคลุมและบูรณาการอย่างเป็นระบบ งานวิจัยส่วนใหญ่มักเป็นงานศึกษาที่มุ่งเน้นเฉพาะพื้นที่และประชากรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นการเฉพาะ แม้ว่าการศึกษานี้จะมีคุณค่าในการให้ข้อมูลเชิงลึกในบริบทเฉพาะ แต่ผลลัพธ์ที่ได้ไม่สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาพรวมของประเทศได้ ยังมีความขัดแย้งที่ชัดเจนระหว่างมุมมองเชิงนโยบายระดับชาติที่เน้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการบริหารจัดการในระดับท้องถิ่นที่ยังคงเป็นแบบ “ปัจเจกชน” หรือขาดการบูรณาการกับภาครัฐและภาคเอกชนแม้นโยบายจะสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม แต่ในทางปฏิบัติ พบว่า ยังมี ความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานและชุมชน ความไม่สอดคล้องนี้เป็นรากฐานของปัญหาที่ทำให้การบริหารจัดการขาดประสิทธิภาพ และนำไปสู่การสูญเสียคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนซึ่งเป็นภัยเงียบที่บั่นทอนความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทยส่วนใหญ่ใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณในรูปแบบของการสำรวจความพึงพอใจหรือการรับรู้ หรือการวิจัยเชิงคุณภาพเฉพาะกรณี การศึกษาเหล่านี้สามารถอธิบาย “สิ่งที่เกิดขึ้น” ได้ แต่ไม่สามารถอธิบาย “เหตุผลว่าทำไม” ดังนั้นการสร้าง “ตัวแบบเชิงปัจจัย” จะช่วยให้ นักวิจัยสามารถระบุได้ว่าปัจจัยใดมีอิทธิพลโดยตรงและปัจจัยใดมีอิทธิพลโดยอ้อมต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการ ซึ่งจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่แม่นยำและเป็นรูปธรรมมากขึ้นโดยมุ่งศึกษาและวิเคราะห์อย่างเจาะลึก การวิจัยนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการอุดช่องว่างนี้ด้วยการพัฒนาตัวแบบเชิงปัจจัยของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทยที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการทำนายผลและวางแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ตัวแบบเชิงปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทย และพัฒนาและเสนอแนะตัวแบบเชิงปัจจัยสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทย ส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อผู้คน ชุมชน สังคมและนำไปสู่การวิจัยจะช่วยให้เกิดความ สอดคล้อง (Alignment) ระหว่างนโยบายระดับชาติที่ยิ่งใหญ่กับการบริหารจัดการในระดับปฏิบัติการที่เผชิญกับข้อจำกัด ด้วย “ตัวแบบเชิงปัจจัย” (Factorial Model) จะที่ช่วยให้สามารถระบุได้ว่าตัวแบบใดมีอิทธิพลโดยตรงและโดยอ้อมต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการซึ่งนำไปสู่การวางแผนและปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพที่สามารถนำไปสู่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่แม่นยำและเป็นรูปธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จและนำข้อค้นพบที่สามารถพัฒนาพื้นที่ให้มีศักยภาพตามมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศและสากล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์ตัวแบบเชิงปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทย
2. พัฒนาและเสนอแนะตัวแบบเชิงปัจจัยสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวแบบเชิงปัจจัยของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการวิจัยตามลำดับ

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจาก กรุงเทพมหานคร ตรัง เชียงใหม่ อุบลราชธานี พระนครศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร ศูนย์กลางอารยธรรมและเศรษฐกิจ การบริหารจัดการที่ซับซ้อนในเขตเมือง การปรับตัวของวัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมร่วมสมัย เชียงใหม่ตัวแทนภาคเหนือและศูนย์กลางอำนาจการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอันโดดเด่นที่มีชื่อเสียงระดับโลก และประเด็นการจัดการนักท่องเที่ยวจำนวนมาก, พระนครศรีอยุธยาตัวแทนภาคกลางการบริหารจัดการแหล่งประวัติศาสตร์ชาติและมรดกโลก อุบลราชธานีตัวแทนภาคอีสานที่มีอัตลักษณ์เข้มแข็งการบริหารจัดการที่เน้นวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานที่เข้มแข็ง และศักยภาพในการพัฒนาวัฒนธรรมร่วมสมัย, ตรังตัวแทนภาคใต้ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมการบริหารจัดการที่เกิดจากการผสมผสานของวัฒนธรรมที่หลากหลาย (พหุวัฒนธรรม) จีน มาเลย์ และวิถีชีวิตชาวใต้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 คน จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (Key Stakeholders) จากผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว (ททท., องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น) ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านมรดกทางวัฒนธรรม และผู้นำชุมชน เพื่อให้ได้มุมมองและปัจจัยที่แท้จริงด้วยการเลือกกลุ่มตัวอย่าง 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก คือ การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ คือ เป็นบุคลากรภาครัฐ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และประชาชนที่มี ส่วนเกี่ยวข้อง

ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัด ขั้นตอนที่สองผู้วิจัยได้ขอให้ผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงแนะนำผู้ให้ข้อมูลคนต่อ ๆ ไปเรื่อย ๆ เรียกว่าวิธี snowball (Patton, M. Q., 1990) จนกระทั่งไม่มีข้อมูลใหม่ ๆ เข้ามาอีกซึ่งแสดงถึงความอิ่มตัวของข้อมูลตามที่ (Glaser, B. G. & Strauss, A. L., 1967); (Guba, E. G., 1987)

เครื่องมือการวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพเครื่องมือการวิจัยในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guideline) แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Guide) เครื่องมือหลัก โดยใช้คำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) อธิบายและเล่าประสบการณ์อย่างละเอียด

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants Profile) เพื่อระบุบริบท

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามหลักสำหรับการสัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาตัวแบบเชิงปัจจัย

ตอนที่ 3 ประเด็นคำถามหลักสำหรับการสัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม เพื่อพัฒนา/เสนอแนะตัวแบบ

ตอนที่ 4 ประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือหลัก (Primary Instrument) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guideline) คำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ที่ยืดหยุ่นและยินยอมเข้าร่วมวิจัย (Informed Consent Form) และเครื่องมือในการบันทึกข้อมูล (เครื่องบันทึกเสียง/วิดีโอ)

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 25 คน จากเครื่องบันทึกเสียง/วิดีโอด้วยการ แปลงไฟล์เสียง, วิดีโอที่บันทึกจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มย่อยให้เป็นข้อความ (Textual Data) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อความที่ถอดความโดยส่งให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ (Member Checking) ทำการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงลึก (In-depth Content Analysis) และ การวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) เพื่อค้นหาตัวแบบ

การตรวจสอบข้อมูล ดำเนินการการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Method) ประกอบด้วย 1) การตรวจสอบด้านข้อมูล เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มาจากผู้ให้สัมภาษณ์ในองค์กรหน่วยงานเดียวกัน ข้อมูลจะมีลักษณะเหมือนกันหรือไม่ 2) การตรวจสอบด้านผู้วิจัย โดยใช้วิธีเปรียบเทียบข้อมูลที่เก็บ จากผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเพื่อพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้จะเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ และ 3) การตรวจสอบด้านวิธีการ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปสัมภาษณ์เปรียบเทียบกับข้อมูลจากการจดบันทึกภาคสนาม ตรวจสอบความถูกต้องของข้อความที่ถอดความโดยส่งให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ (Member Checking) ทำการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงลึก (In-depth Content Analysis) และ การวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยสรุป ได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ตัวแบบเชิงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทย ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร อยุธยา เชียงใหม่ ตรัง อุบลราชธานี ได้แก่ ผู้นำ ตระหนัก ความไว้วางใจ การมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการสนับสนุนของภาครัฐ เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญส่งผลให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประสบความสำเร็จ ผู้นำ” ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์

แก้ไขปัญหา มีจิตวิญญาณของความเป็นผู้นำในด้านความเชื่อและการกระทำ โดยดึงศักยภาพของผู้อื่นให้ร่วมกระบวนการคิด ตั้งคำถาม วางแผน เชิงปฏิบัติการจริง (Action Research) เพื่อแก้ปัญหาโดยมีกระบวนการทำงานอย่างเป็นเหตุเป็นผล “ผู้นำเป็น เครื่องมือ” ที่จะเพิ่มพลัง (Empower) ในชุมชน ส่งผลต่อความไว้วางใจใจนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ และเป็นผู้สร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยมีผู้นำที่มีจิตวิญญาณที่โดดเด่น มีวิสัยทัศน์ เสียสละ และได้รับการยอมรับอย่างสูง เรียกว่า “ครู” โดยภาวะผู้นำดังกล่าวนี้มีบทบาทในการเชื่อมโยงชาวบ้าน เยาวชน และภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้เขามาร่วมขับเคลื่อนในแง่ของการ สืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด สิ่งดีงามให้กลับมาเป็นที่สนใจ และเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับคนรุ่นใหม่ ความสำเร็จของการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีผู้นำที่ดีเป็นปัจจัยที่สำคัญกว่าปัจจัยอื่น ๆ ตลอดจนความกระตือรือร้นของผู้นำซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จผู้นำที่เข้มแข็งเป็นหนึ่งในคุณสมบัติที่สำคัญของการที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีชื่อเสียง

“ในฐานะผู้นำชุมชน เราคิดว่าตัวแบบสำคัญที่สุดที่ทำให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของที่นี่ประสบความสำเร็จ “หัวใจสำคัญ คือ ‘ผู้นำ’ หรือคนที่มีจิตวิญญาณของผู้นำที่มองเห็นถึงความตระหนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ‘การที่ผู้นำตระหนักให้ทุกคนมีส่วนร่วมในชุมชน’ ตระหนักในการรักษาสິงดีงามที่ท้องถิ่นมีด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ล้ำค่ามาเป็นจุดขาย และทุกคนต้องรู้สึกเป็นเจ้าของไม่ใช่แค่ผู้ให้บริการ เราไม่ได้มองว่าการท่องเที่ยว คือ ธุรกิจ แต่คือ เครื่องมือในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของเราให้คงอยู่” (นวรรตน์ แวพลอยงาม, 2567)

การตระหนัก ความตระหนักในการเป็นเจ้าของทรัพยากร เป็นการริเริ่มในช่วยให้การพัฒนาการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จในระยะยาว จึงทำให้เกิด “ตระหนัก” นำไปสู่การบริหารจัดการที่เกิดการสร้างสรรค์เศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้แก่ผู้คนส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ทั้งนี้รากฐานของความสำเร็จอยู่ที่จิตวิญญาณในความตระหนักที่จะหวงแหนสิ่งล้ำค่าจากการแสดงที่เป็นจิตวิญญาณที่สืบทอดกันมานาน ตระหนักถึงทุนวัฒนธรรมที่ล้ำค่าที่กำลังจะสูญหายไปด้วยกาลเวลา ชาวบ้านเกิดความตระหนักว่าสิ่งดีงามกำลังจะสูญหายจึงเกิดความวิตกกังวลและต้องการสืบทอดองค์ความรู้ที่มีไปยังลูกหลานในรุ่นต่อไปให้ได้เรียนรู้ ทั้งด้านการแสดงหรือแม้แต่การประยุกต์สิ่งล้ำค่าที่มีออกมาเป็นสินค้าของฝากของที่ระลึกต่างๆ ความตระหนักในหมู่ประชาชนเป็นสิ่งที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อกระบวนการการส่งผลให้เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนหรือองค์กรเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อีกทั้งทำให้เกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของของชุมชน ความรู้สึกหวงแหนและรู้สึกถึงความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

“เราตระหนักเหลือเกินถึงการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยที่ส่งผลให้การดำเนินการที่เปลี่ยนไปด้วยระบบงานการบริหารจัดการในปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหา คือ คนที่มาเป็นผู้กำกับการแสดงไม่ได้มีความเชี่ยวชาญในด้านนั้นจริงแต่ต้องทำเพราะรักษาตำแหน่ง “สมัยก่อนครูอาจารย์ให้ความรู้แบบตัวต่อตัว ปัจจุบันมีเรื่องของเทคโนโลยี เช่น ยูทูบ บ้างครั้งเด็กก็จะหาดู แบบนี้มากกว่า แต่ถ้าเป็นเมื่อก่อนเราก็จะได้เกร็ดความรู้ที่เป็นแก่นแท้ แต่เด็ก

ปัจจุบันจะได้จากสื่อ บางครั้งเขาก็จะเก็บรายละเอียดได้ไม่ดีพอ นี่คือ สิ่งสำคัญในการถ่ายทอดและการแสดงบทเวที ด้วยเพราะเราตระหนักว่าจะไม่มีความละเอียดอ่อน โดยส่วนตัวมองว่าการรำได้กับรำเป็นไม่เหมือนกัน การถ่ายทอด หากพื้นฐานไม่แน่นความลุ่มลึกก็ไม่มีความงดงามเดิมาก็จะหายไป ตามกาลเวลา” (นงนุช งามเหลือ, 2567)

ความไว้วางใจ ความไว้วางใจจากทุกฝ่ายถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้พื้นที่บรรลุผลสำเร็จ ได้ความไว้วางใจเน้นย้ำถึงบทบาทสำคัญของความไว้วางใจในหมู่ผู้นำ และผู้นำก็เป็นต้นแบบในการดำเนินการ ให้แก่คนอื่น ๆ ได้ อีกทั้งความไว้วางใจในการดำเนินการ ร่วมรับรู้ และรับผิดชอบร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นที่ตั้ง ส่งผลให้การดำเนินการและประสานงานโครงการริเริ่มต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย ร่วมกัน ความเชื่อใจส่งผลให้การประสานงานจะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อมีความไว้วางใจร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่การจัดสรร ทรัพยากรและการบริหารจัดการที่ดีขึ้น

“ความไว้วางใจกันและกันจึงเป็นสิ่งสำคัญ รวมถึงค่าตอบแทนแก่ศิลปิน ไม่ใช่แค่เงินจ้าง” “ค่าครองชีพ แต่การเชื่อใจกันแม้ได้เงินน้อยเราก็มักทำ รักที่จะทำรักที่จะเป็นเพราะเราทำงานมาตั้ง 16 ปี เบียดเบียนให้กับผู้แสดง ตั้งแต่สมัยก่อน ก็จะได้ทีละประมาณ 200 - 500 บาท มาสมัยนี้ได้เป็น 1,000-10,000 บาท หรือหลายหมื่น งานใหญ่ หลายวันหลักแสนเราก็เคยได้ ได้มาเท่าไรก็แบ่งกันไปตามหน้าที่รับผิดชอบ อยู่ร่วมกันมานานเราก็มักช่วยเหลือกัน ถือว่าลงเรือลำเดียวกันไปจนตลอด ด้วยความไว้วางใจกันเราจึงช่วยกันตลอด” (จรัญ พูลลาภ, 2567)

การมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ในกระบวนการ ตัดสินใจร่วมกัน นำไปสู่การลงมือปฏิบัติ และการแบ่งปันผลประโยชน์ จนนำไปสู่การประเมินผลร่วมกันว่าดีหรือไม่ อย่างไร อันนำไปสู่การสนับสนุนให้ชาวบ้านรวมกลุ่มกันเพื่อก่อตั้งและดำเนินการให้มี พื้นที่ที่อำนวยความสะดวกในการสืบสานรักษาและพัฒนาต่อยอดและยังจัดตั้งกลุ่มเยาวชนรุ่นเก่าให้มาเรียนรู้กับปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้ เดิมผ่านแนวคิดและกระบวนการที่เรียกว่า “เรียนรู้สู่การพัฒนา” เริ่มจากการก่อตัวของการดำเนินการ ร่วมคิด ตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้น โดยมีการร่วมกันแบบสามเส้า หรือองค์คาบของ ประชาชน ชุมชน ร่วมดำเนินการรักษาวัฒนธรรม ภายใต้การจัดโครงการของภาครัฐ เช่น อบต วัฒนธรรมจังหวัด ททท และหน่วยงานอื่น ๆ รวมทั้งมีเครือข่ายภาคธุรกิจเอกชนดำเนินการภายใต้ความร่วมมือในฐานะการสนับสนุน และช่วยเหลือหรือที่เรียกว่าการทำ CSR ในรูปแบบของความร่วมมือในการผลิต การค้าขาย การประสาน ผลประโยชน์ และการรวมพลังเพื่อพัฒนาสังคมผ่านเครือข่ายผ่านกิจกรรม ฐานอาชีพ และกระบวนการเชื่อมโยง เช่น เครือข่ายชุมชน เครือข่ายอุตสาหกรรมชุมชน เครือข่ายวิทย์ชุมชน เป็นต้นองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน เหล่านี้ มีกิจกรรมและความต่อเนื่องบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง และการเข้าร่วมเป็นภาคประชาสังคมในระดับ กระบวนการเครือข่ายภาคประชาชนนี้ นับว่ามีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนา มีการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ จัดทำ Local Study โดยการศึกษาค้นคว้าภูมิหลัง ตลอดจนอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่อย่างละเอียด ผ่าน 5 ภูมิวัฒนธรรมแบบบูรณาการทุกภาคส่วน

“การมีส่วนร่วมของชุมชนชุมชนมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้พวกเขา รู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ นักท่องเที่ยวจะได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นและเป็นกันเองจากคนในชุมชน ซึ่งจะสร้างความประทับใจและประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว มีการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ คนในชุมชนจะแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของตนเองแก่นักท่องเที่ยวอย่างเต็มใจการนำเสนอวัฒนธรรมอย่างแท้จริง นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมมาเที่ยวบ้านเรา เราพาเขาการเยี่ยมชมบ้าน การพูดคุยกับคนในชุมชน และการร่วมกิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยว ทุกวันนี้การมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินการวางแผน” (กัลยานี สุทธิวัตต์, 2567)

การประสานความร่วมมือ เป็นกระบวนการที่ทุกภาคส่วนต่างๆ ทำงานร่วมกันอย่างสอดคล้องและเป็นระบบส่งผลให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน การประสานงานที่ดีช่วยลดความซ้ำซ้อน ขจัดความขัดแย้ง และเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร การไหลเวียนของข้อมูลและทรัพยากรระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ สถาบันวิชาการโรงเรียน มหาวิทยาลัย หน่วยงานวิจัย และกองทุนสนับสนุนต่าง ๆ ททท วัฒนธรรมประจำจังหวัด ผ่านการมีเวทีสาธารณะ ขบวนการประชาสังคม เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน ได้อย่างราบรื่นการประสานงานและความร่วมมือ เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนำไปสู่ความสำเร็จผลสำเร็จได้ จึงเป็นที่ยอมรับกันว่า การบริหารจัดการเป็นสิ่งสำคัญยิ่งจำเป็นต้องมีการสร้างเครือข่ายที่เป็นกระบวนการที่จะทำให้องค์การบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้แม้ว่าการท่องเที่ยวในปัจจุบันนี้มีการแข่งขันสูงมากแต่การสร้างเครือข่ายด้วยการประสานความร่วมมือกันทั้งภายในและภายนอกนำไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จที่วางไว้ได้ง่ายขึ้น

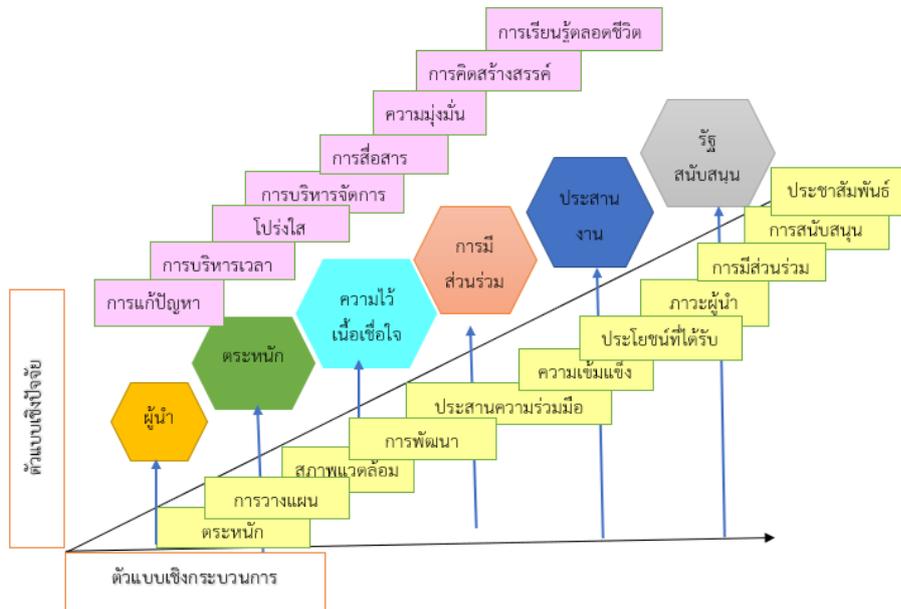
“ในฐานะ คนในพื้นที่ที่เป็นคนประสานความร่วมมือ การดำเนินการให้แก่ชาวบ้านที่ร่วมด้วยช่วยกัน ลงแขก มาร่วมกันทำแบบฉบับร่วมใจร่วมดำเนินการกับภาคีภาครัฐหน่วยงานภายนอกชุมชน ได้แก่ องค์กรบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) สนับสนุนทั้งด้านงบประมาณและด้านวิชาการสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBTI) จะสนับสนุนในด้านความรู้วิชาการ ส่วนเทศบาลสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ด้านการตลาด และอำนวยความสะดวกในด้านสถานที่เป็นต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภาคีภาคเอกชนทุกปีจะมีหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามาทำ CSR ร่วมกับชาวบ้านและยังสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานระหว่างภาครัฐภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ๆ ก็องค์กรการท่องเที่ยวในระดับภูมิภาคและธุรกิจ” (ปิติชา เลหาประภานนท์, 2567)

การสนับสนุนของรัฐบาลการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยการวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับและนโยบาย รวมถึงการสนับสนุนเงินทุนสำหรับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทยประสบความสำเร็จ คือ การมีนโยบายท่องเที่ยวที่ชัดเจนและการสนับสนุนจากภาครัฐร่วมมือกับเอกชน ภาครัฐเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมให้ดำเนินไปอย่างเป็นระบบให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐแต่ละช่วงเวลา แต่ด้วยระบบที่มีมาอย่างยาวนานนั้น ได้สร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการรวม เช่นการส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีการรวมกลุ่ม เป็นเครือข่ายและมีการดำเนินการในลักษณะของงานด้านการพัฒนาชุมชนที่ภาครัฐเป็นผู้ให้แนวคิดและสนับสนุนกระบวนการทำงาน

และกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ของภาคประชาชน และการส่งเสริมความเป็นเครือข่าย กับสถาบัน การศึกษา เครือข่ายกระทรวงวัฒนธรรม เครือข่ายการท่องเที่ยว พมจ. สภาวัฒนธรรมประจำจังหวัด สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช) กองทุนเพื่อสังคม (SIF) หรือแม้กระทั่งกองทุนหมู่บ้าน ให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมกับสถานการณ์มากขึ้น เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จเชิงนโยบายทั้งในระดับภูมิภาคและมหภาค

“หน่วยงานภาครัฐได้ให้การสนับสนุนเพิ่มเติมทุนทางปัญญาด้วยการจัดกิจกรรมและโครงการโดยการดึงพวกเราไปร่วมงาน ศิลปินจึงมีการปรับมุมมอง คือ มองเห็นทั้งสองด้าน ทั้งด้านที่เป็นข้อจำกัดและด้านที่เป็นศักยภาพ ศิลปินเริ่มตระหนักถึงอำนาจและศักยภาพ “แม้ว่าภาครัฐ หรือภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุนและช่วยเหลือ แต่หากให้ทำในสิ่งที่ลบเลือนความเป็นวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมพวกเราก็ไม่ทำ ความท้าทาย คือ การเปลี่ยนจาก “เรื่องเล่าความสำเร็จ” (Success Stories) ให้เป็น “ตัวชี้วัดที่ใช้ได้จริง” (Measurable Indicators) และ “กลไกการกำกับดูแล” (Governance Mechanism) ในระดับชาติ เราต้องตอบคำถามให้ได้ว่า หากรัฐลงทุนงบประมาณก้อนใหญ่ จะมีหลักประกันอะไรว่าชุมชนอื่นจะสามารถสร้างปัจจัยแห่งความสำเร็จแบบเดียวกันได้ “การมีส่วนร่วม” การสนับสนุนของรัฐ เป็นสิ่งที่ดี แต่ในระดับนโยบายต้องกำหนดวิธีการ “วัดระดับการมีส่วนร่วม” ที่เป็นมาตรฐานและเป็นธรรมสำหรับทุกพื้นที่” (ธมลวรรณ รักษ์สังข์, 2567)

ภาพที่ 1 โมเดลตัวแบบเชิงปฏิบัติการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทย

จากแผนภาพชี้ให้เห็นถึงตัวแบบเชิงปฏิบัติการหลักที่สำคัญ 6 ตัวแบบ ได้แก่ ผู้นำ ตระหนัก ความไวใจ เชื้อใจ การมีส่วนร่วม การประสานงานความร่วมมือ การสนับสนุนของรัฐภายใต้การบริหารจัดการการด้วยตัวแบบเชิงกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องภายใต้แนวคิดทฤษฎีตัวแบบเชิงปฏิบัติการแห่งความสำเร็จ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจนนำมาสู่ตัวแบบเชิงปฏิบัติการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทย

ส่วนที่ 2 เสนอแนะตัวแบบเชิงปัจจัยสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทย จากตัวแบบเชิงปัจจัยที่สำคัญทั้ง 6 ได้แก่ ผู้นำ ตระหนัก ความไวเนื้อเชื้อใจ การมีส่วนร่วม การมีส่วนในการดำเนินการและการสนับสนุนของภาครัฐ ที่เป็นตัวแบบเชิงปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนเชิงพื้นที่นำมาสู่การพัฒนาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและนำไปสู่ความสำเร็จ ดังนี้ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร อยุธยา เชียงใหม่ ตรัง อุบลราชธานี พบว่า แต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันค่อนข้างสูงแต่ในด้านการบริหารจัดการ ด้วยตัวแบบเชิงปัจจัยข้างต้นส่งผลให้แนวทางในการบริหารจัดการประสบความสำเร็จ ในด้านโครงสร้างพื้นฐานมีการพัฒนาโดยมุ่งพัฒนาพื้นที่ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และการร่วมมือกับภาครัฐในการสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน ร่วมกับประชาชน ภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อบริหารจัดการพื้นที่ให้ดีขึ้น และมีความพร้อมมากขึ้นเพื่อต้อนรับและส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านเศรษฐกิจ แต่ละพื้นที่มีรายได้จากการละเล่นรับงาน และทำการแสดงในงานเทศกาลต่างๆ และการมีรายได้จากการขายของฝากของที่ระลึกที่สามารถขายได้ในงานวันแสดงจริงและขายบนโลกออนไลน์ หรือแม้แต่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนด้วยสินค้า มีปราชญ์หรือครูผู้สร้างสรรค์ที่เรียกว่าผู้นำเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนและสนับสนุนให้เกิดการแสดงที่เป็นวิถีวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่านี้ไว้ มีลูกหลานเยาวชนรุ่นหลังสนใจและเข้ามาร่วมดำเนินการ สังคมดีขึ้นเยาวชนไม่เอาเวลาไปมั่วสุมอบายมุข และยังส่งเสริมให้เกิดช่องทางในการสร้างรายได้และหาเลี้ยงชีพที่ดึงมาจากการแสดง และการขายของฝากของที่ระลึก มีรายได้ขึ้นต่ำตั้งแต่หลักพันไปจนถึงหลักแสนด้านสังคมวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ได้เข้าร่วมประชุมในการอนุรักษ์ศิลปะแห่งความเป็นต้นฉบับเดิมอย่างจริงจัง โดยการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการคัดสรร ค้นหา รักษาต่อยอดการแสดงที่ล้ำค่าโดยได้รับการส่งเสริมให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม และการแสดงในทุกเทศกาลและงานประเพณี จนสามารถฟื้นฟูและเป็นที่สนใจของคนทุกช่วงวัย นอกจากนี้ พบว่า ชาวบ้านในแต่ละพื้นที่ยังเป็นเสมือนหน่วยงานย่อยในการดูแลและสานต่อไปยังผู้ที่สนใจ มีการจัดตั้ง ชมรมอนุรักษ์ มีการจัดตั้งพื้นที่แห่งการเรียนรู้ สำหรับเยาวชนรุ่นใหม่ และผู้ที่สนใจ โดยมีผู้เฒ่าผู้แก่ที่เรียกว่าครู และมีชาวบ้านเป็นหน่วยเสริมในการที่จะสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน แทนนี้พื้นที่แห่งการเรียนรู้ในระดับประเทศ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ส่วน ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์ตัวแบบเชิงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทย ผู้นำ ผู้นำชุมชนของทั้งห้าพื้นที่มีคุณสมบัติการเป็นผู้นำที่ดีมีความรู้มีความสามารถในการวิเคราะห์แก้ไข ปัญหาต่าง ๆ และมีความคิดสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ที่ สนใจสิ่งรอบตัว นำความรู้มาประยุกต์ใช้และปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับสถานการณ์ มีความมุ่งมั่นและทำทาย เป็นผู้ที่สร้างพลังให้ชุมชน (Empower) ที่เป็นแรงจูงใจทำทายที่ไม่หยุดนิ่งในทุกการทำงานด้วยการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ปฏิบัติ และรับผิดชอบ นอกจากนี้ ยังหมั่นแสวงหาความรู้และวิธีการพัฒนาชุมชน และถ่ายทอดไปยังผู้อื่นได้เป็นอย่างดีสามารถชักจูงและกำหนดพฤติกรรม ความเชื่อ และทัศนคติ รวมทั้งค่านิยมของบุคคลอื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ให้ได้ประสพผลสำเร็จ ผู้นำที่มีจิตวิญญาณของความเป็นผู้นำทั้งในด้านความเชื่อและการกระทำที่ส่งผลให้ผู้อื่นได้เห็นและยอมรับพร้อมทั้งยินดีทำตามสอดคล้องกับแนวคิด วีระวัฒน์ ปันนิตามัย ผู้นำที่ดี

ต้องมีเป้าหมายเพื่อผู้อื่น มีเจตนาที่จะทำให้สิ่งต่าง ๆ ดีขึ้นจึงมีอุดมการณ์ที่ซื่อสัตย์ที่แน่วแน่มั่นคง ภาวะผู้นำเกี่ยวกับการชี้นำทางจิตวิญญาณไปในทางที่ชอบธรรมและอย่างมีจิตสำนึกสาธารณะมีกุศลเจตนาภาวะผู้นำที่ดีจะต้องมีเจตนาที่เข้าถึงความเป็นจริง เผชิญหน้ากับความจริงอยู่กับความจริงอย่างมีความสุขและสร้างสรรค์ จากการวิจัยพบว่าผู้นำที่มีจิตวิญญาณที่โดดเด่น มีวิสัยทัศน์ เสียสละ และได้รับการยอมรับอย่างสูง เรียกว่า “ครู” โดยภาวะผู้นำดังกล่าวนี้ มีบทบาทในการเชื่อมโยงชาวบ้าน เยาวชน และภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้เขามาร่วมขับเคลื่อน ในแง่ของการ สืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด สิ่งดีงามให้กลับมาเป็นที่สนใจ และเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับคนรุ่นใหม่ (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2564) สอดคล้องกับแนวคิดของ Utami, D. D. et al. พบว่า ความสำเร็จของการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีผู้นำที่ดีเป็นปัจจัยที่สำคัญกว่าปัจจัยอื่น ๆ ตลอดจนความกระตือรือร้นของผู้นำ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ และมีประโยชน์ต่อกระบวนการกำหนดกลยุทธ์และการตัดสินใจวางแผนเชิงนโยบาย (Utami, D. D. et al., 2023B)

“ตระหนัก” ความตระหนักในการเห็นคุณค่าของทุนวัฒนธรรมเดิมที่สืบทอดกันมายาวนานจะหายไปตามกาลเวลา นำไปสู่การบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมที่มี ให้เกิดการสร้างสรรค์และคงอยู่และสร้างรายได้ให้แก่ผู้คนที่ตั้งรากฐานของความสำเร็จอยู่ที่จิตวิญญาณในความตระหนักที่จะหวงแหนสิ่งล้ำค่าจากการแสดงที่เป็นจิตวิญญาณที่สืบทอดกันมานานกำลังจะสูญหายไปด้วยกาลเวลา ชาวบ้านเกิดความกังวลว่าสิ่งดีงามกำลังจะสูญหายจึงเกิดความวิตกกังวลและต้องการสืบทอดองค์ความรู้ที่มีไปยังลูกหลานในรุ่นต่อไปให้ได้เรียนรู้และตระหนักถึงความสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของ Wang, S. et al. ซึ่งงานวิจัยพบว่า ความตระหนักในหมู่ประชาชนเป็นสิ่งที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาการ ได้แก่ ความตระหนักในการสืบสานรักษา และพัฒนาต่อยอด (Wang, S. et al., 2011) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Trong Quyen, V. พบว่า ความตระหนักในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมส่งผลต่อแผนปฏิบัติการเพื่ออนุรักษ์อาคารสถาปัตยกรรมที่ทรุดโทรมให้มีความแข็งแรงและสวยงาม จนประสบความสำเร็จและได้รับรางวัลการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม (Trong Quyen, V., 2021)

ความไว้วางใจ การอยู่ร่วมกันของชุมชนมีการพึ่งพาอาศัยไว้วางใจในการอยู่ร่วมกันจนเกิดความไว้วางใจ มีความไว้วางใจกันใจกันในชุมชนมีกิจกรรมร่วมมือกันอยู่เป็นประจำ ทำให้ชาวบ้านต่างเรียนรู้ซึ่งกันและกันและเข้าใจ รู้จักกันเป็นอย่างดีจึงเกิดการไว้วางใจกัน สามัญสำนึกในการรักท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจที่มีต่อบ้านเกิดต่อวัฒนธรรมการแสดงที่สืบทอดกันมายาวนาน ได้สร้างระบบคุณค่า ค่านิยมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ระบบคิดดังกล่าวส่งผลให้สมาชิกในชุมชนมีการปฏิบัติต่อกันด้วยความเอื้ออาทรและมีความร่วมมือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกันดำเนินกิจกรรมร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพนำไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิด Thokaew, N. พบว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้รับการสนับสนุนอย่างมาก เนื่องจาก ทุกภาคส่วนควรร่วมมือกันมีความไว้วางใจกันและกันจนนำมาสู่ความสำเร็จร่วมกัน (Thokaew, N., 2024)

การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนจากการเรียนรู้สู่การพัฒนา ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจนำไปสู่การสนับสนุนให้ชาวบ้านรวมกลุ่มกันเพื่อก่อตั้งและดำเนินการพื้นที่ที่อำนวยความสะดวกในการสืบสานรักษาและพัฒนาต่อยอดและยังจัดตั้งกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ให้มาเรียนรู้กับปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้ดีผ่านแนวคิดและกระบวนการที่เรียกว่า “เรียนรู้สู่การปฏิบัติและพัฒนาพร้อม” สอดคล้องกับแนวคิดของ พลอย สืบวิเศษ การมีส่วนร่วมบนฐานวัฒนธรรมของทุนทางสังคม

เจตคติร่วม ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจระหว่างกัน ความปรารถนาดีต่อกัน ส่งผลต่อความเข้มแข็งในการดำเนินงานแบบกว้าง (พลอย สืบวิเศษ, 2561)

การประสานงานและความร่วมมือ เป็นสิ่งสำคัญในการระดมทุนการประสานความร่วมมือให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินงานกับเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศเพื่อเรียนรู้และขับเคลื่อนกระบวนการการทำงานที่สร้างสรรค์โดยมีการร่วมมือกับสถาบันวิชาการโรงเรียน มหาวิทยาลัย หน่วยงานวิจัย และกองทุนสนับสนุนต่าง ๆ , ททท วัฒนธรรมประจำจังหวัด ผ่านการมีเวทีสาธารณะ ขบวนการประชาสังคม เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชนดำเนินการภายใต้ความร่วมมือในฐานะการสนับสนุนและช่วยเหลือหรือ ที่เรียกว่า การทำ CSR ในรูปแบบของความร่วมมือในการผลิต การค้าขาย การประสานผลประโยชน์สอดคล้องกับแนวคิดของ Styliadis, D. & Terzidou, M. ที่พบว่า การบริหารจัดการและพันธมิตรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการ ทำให้เกิดความไว้วางใจและการประสานงาน การพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีการแบ่งปันข้อมูลแก้ปัญหาและนำมาซึ่งความยั่งยืน (Styliadis, D. & Terzidou, M., 2024) สอดคล้องกับแนวคิด Tingga, J. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เกิดจากการประสานงานและความร่วมมืออย่างบูรณาการระหว่างผู้ประกอบการชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยว (Tingga, J., 2023)

การสนับสนุนของภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐเข้ามาดำเนินการโครงการในพื้นที่ พร้อมทั้งรับข้อเสนอแนะจากชุมชนไปสู่การกำหนดนโยบายในระดับพื้นที่สู่นโยบายหลักของชาติ หน่วยงานภาครัฐเปรียบเสมือนกระบอกเสียงในการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ การสื่อสารด้วยกระบวนการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและบริการข้อมูลให้เป็นที่รับทราบในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ผู้ประกอบการ ชุมชน และนักท่องเที่ยวภาครัฐได้มีแนวทางในการขับเคลื่อนสังคมร่วมกับภาคประชาชนให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมกับสถานการณ์มากขึ้นเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จเชิงนโยบาย สอดคล้องกับแนวคิดของ ฤดี แสงเดือนฉาย และคณะ พบว่า การการบริหารจัดการโครงการให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาครัฐจะให้ความสำคัญกับการวางแผนและการดำเนินการอย่างชัดเจนทั้งภายในและภายนอกเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ลดความขัดแย้งและนำมาสู่คุณภาพชีวิตที่ดี (ฤดี แสงเดือนฉาย และคณะ, 2562) สอดคล้องกับแนวคิดของ จุมพล หนิมพานิช พบว่า การให้ความสำคัญกับ E-government ในฐานะที่จะทำให้อาณัติทางการบริหารของการบริหารจัดการภาครัฐใหม่สัมฤทธิ์ผลมากขึ้น (จุมพล หนิมพานิช, 2562)

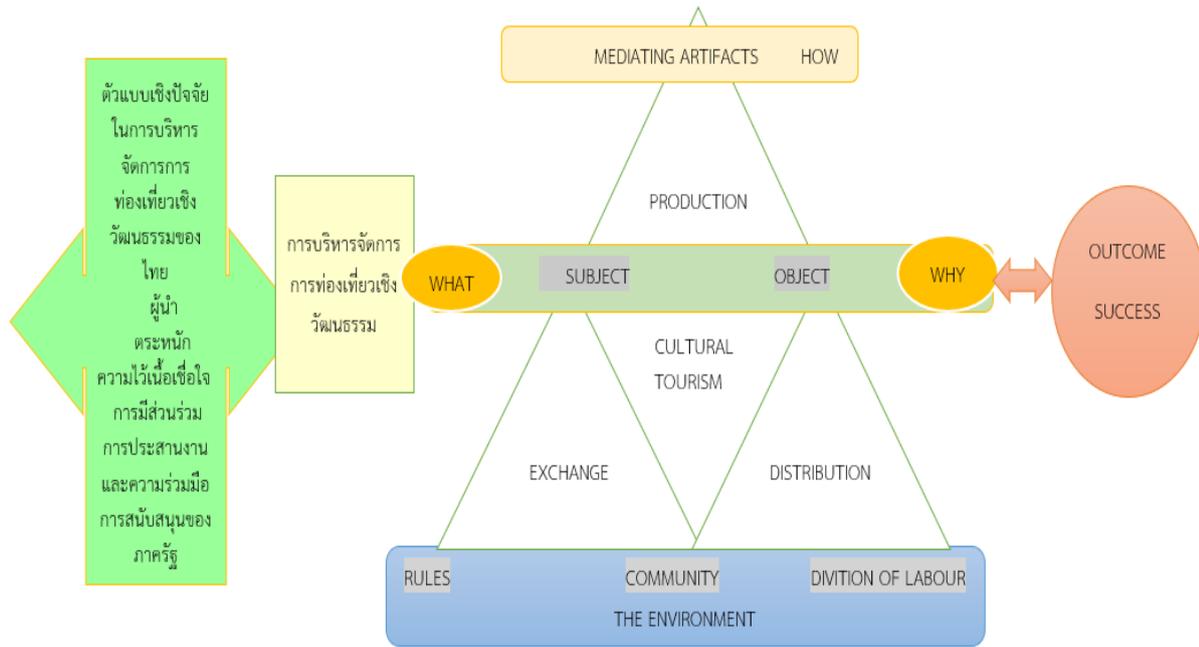
2. พัฒนาและเสนอแนะตัวแบบเชิงปัจจัยสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทย จากตัวแบบเชิงปัจจัยที่สำคัญทั้ง 6 ได้แก่ ผู้นำ ตระหนัก ความไว้วางใจ การมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการดำเนินการและการสนับสนุนของภาครัฐ ที่เป็นตัวแบบเชิงปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนเชิงพื้นที่นำมาสู่การพัฒนาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมส่งผลต่อการพัฒนา 3 ด้านดังต่อไปนี้ 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทุกคนสามารถเข้าถึงและสร้างสรรค์ประโยชน์ร่วมกันการพัฒนาร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันใช้ประโยชน์ร่วมกัน ด้านเศรษฐกิจในการมีรายได้จากจัดงานเพื่อการแสดงและละเล่นโดยเฉพาะในช่วงต่าง ๆ เดินสายทำการแสดงการสร้างอาชีพ ด้านสังคมและวัฒนธรรม มีการเรียนรู้และสืบทอดของเครือข่ายผ่านกิจกรรมจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้จัดทำ Local Study โดยการศึกษาค้นคว้าภูมิหลัง ตลอดจนอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่อย่างละเอียด ผ่าน 5 ภูมิวัฒนธรรมสอดคล้องกับงานวิจัยของ Utami, D. D. et al. พบว่า ตัวแบบ

ความสำเร็จของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวการพัฒนาสิ่งสำคัญที่เรียกว่าโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลต่อ ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Utami, D. D. et al., 2023A) 2) การบริหารจัดการ ตั้งแต่กระบวนการการจัดตั้ง ผ่านเรื่องเล่าและดำเนินการที่ยาวนานด้วยการวางแผนกลยุทธ์ การบริหารจัดการการบริหารจัดการคนในพื้นที่ให้มีความรู้หรือแม้แต่การไปศึกษาเรียนรู้กระบวนการดำเนินการที่สำเร็จจากที่อื่น ๆ แล้วมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานในพื้นที่ของตนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ด้วยการวางแผน การจัดการคน การสั่งการ การประสานงาน การรายงานและการจัดการเงินอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ นันทวดี ดีพร้อม และศรัณยา เลิศพุทธรักษ์ ได้ศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครนายก พบว่า การบริหารจัดการที่ดีส่งผลต่อการส่งเสริมเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การพัฒนา และการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว การแบ่งปันแลกเปลี่ยน การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนประสบการณ์อย่างเป็นระบบล้วนเป็นส่วนสำคัญที่ส่งเสริมและก่อให้เกิดความสำเร็จและรับผลประโยชน์ร่วมกัน (นันทวดี ดีพร้อม และศรัณยา เลิศพุทธรักษ์, 2564) และ 3) ความสำเร็จในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นการรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ให้สูญหายตามกาลเวลาของปู่ย่าตายายสู่ลูกหลานและผู้มาเยือน ด้านปริมาณนักท่องเที่ยวรายได้จากนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นรวมถึงการกลับมาเที่ยวซ้ำ

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาตัวแบบเชิงปัจจัยสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทยด้วยตัวแบบสำคัญ 6 ตัวแบบ โดยการทดสอบความถูกต้องของโมเดล (Model Validity Testing) การทดสอบนี้มุ่งเน้นไปที่การยืนยันว่า “ตัวแบบเชิงปัจจัย” ที่สร้างขึ้นนั้นสามารถอธิบายความสัมพันธ์และผลลัพธ์ได้อย่างถูกต้องและเป็นไปตามทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรมและผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้นำ ตระหนัก ความไว้วางใจ การมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการสนับสนุนของภาครัฐ ที่เป็นตัวแบบเชิงปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนเชิงพื้นที่นำมาสู่การพัฒนาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จภายใต้ทุนทางวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ด้วยการบริหารจัดการ แบบองค์คาพยบ (ภูเขาสามด้าน) ส่งผลให้เกิดพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ (Creative Space) เป็นการนำความคิดเชิงสร้างสรรค์ ให้มีบรรยากาศของสังคมแห่งการเรียนรู้สร้างสรรค์ด้วยการจัดให้มีพื้นที่และกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ (Creative Spectacles) ที่นำไปสู่ความเข้าใจและความรักความหวงแหนวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง “พื้นที่” (Space) มีการกระจายการดำเนินงานร่วมกับกลุ่มผู้ประกอบการ (Creative Cluster) ทั้งภายในและภายนอกภายใต้การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ร่วมกันทั้งสามด้านที่ด้วยกฎในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจในการสนับสนุนและเชื่อมโยงกับทุกภาคส่วนอย่างสร้างสรรค์ภายใต้ความสำเร็จร่วมกันอย่างยั่งยืนจนได้รับรางวัลในระดับประเทศและนานาชาติ เช่น ยูเนสโก

ภาพที่ 2 โมเดลตัวแบบเชิงปัจจัยของการบริหารจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมของไทย

สรุปและข้อเสนอแนะ

ตัวแบบเชิงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมของไทยที่สำคัญทั้ง 6 ได้แก่ ผู้นำ ตระหนัก ความไว้วางใจ การมีส่วนร่วม การมีส่วนในการดำเนินการ และการสนับสนุนของภาครัฐ ตัวแบบเชิงปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนเชิงพื้นที่นำมาสู่การพัฒนาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมส่งผลต่อการพัฒนา 3 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิต ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม 2) การบริหารจัดการ ด้วยหลักการวางแผน การจัดการคน การสั่งการ การประสานงาน การรายงานและการจัดการเงินอย่างเป็นระบบ และ 3) ความสำเร็จ ในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและปริมาณรายได้จากนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ข้อเสนอแนะ 4 ประเด็น ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน หน่วยงานควรร่วมมือกันจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมเฉพาะทาง ที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการและการตีความคุณค่าทางวัฒนธรรม สำหรับบุคลากรท้องถิ่นและผู้ประกอบการโดยเน้นทักษะด้านการเล่าเรื่อง (Storytelling) และการบริหารจัดการความยั่งยืน เพื่อให้คนในพื้นที่สามารถทำหน้าที่เป็นผู้ส่งมอบประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่มีคุณภาพและเป็นเจ้าของกิจการได้อย่างแท้จริง 2) ข้อเสนอแนะต่อชุมชน/สังคม สร้างแพลตฟอร์มการมีส่วนร่วมทางดิจิทัล” (Digital Participation Platform) ของชุมชนส่งเสริมให้ชุมชนใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่นกลุ่มออนไลน์ หรือแอปพลิเคชันง่าย ๆ เพื่อให้สมาชิกชุมชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูล ตรวจสอบความโปร่งใส ของกิจกรรมท่องเที่ยว และวางแผนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายควรส่งเสริมการ “บูรณาการข้อมูลทางวัฒนธรรม” (Integration of Cultural Data) รัฐควรพัฒนาระบบที่อนุญาตให้ ข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรม ข้อมูล การท่องเที่ยว และข้อมูล เศรษฐกิจชุมชน สามารถเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนกันได้ระหว่างหน่วยงานและชุมชน เพื่อใช้เป็นฐานในการกำหนดนโยบายและการวางแผนบริหารจัดการที่อยู่บนพื้นฐานของข้อมูล

(Data-driven Policy Making) 4) ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาต่อยอดโดยการ พัฒนา เครื่องมือเชิงปริมาณ (Questionnaires) ตามปัจจัยที่ได้จากตัวแบบเชิงคุณภาพในงานวิจัยนี้ เพื่อทำการทดสอบ ความสัมพันธ์เชิงสถิติ (Statistical Testing) ของตัวแบบกับกลุ่มตัวอย่างที่ใหญ่ขึ้น (เช่น ใช้เทคนิค Structural Equation Modeling - SEM) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความเป็นสากลของตัวแบบ

เอกสารอ้างอิง

- กัลยานี สุทธิวัฒน์. (20 เม.ย. 2567). การพัฒนาตัวแบบเชิงปัจจัยของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของไทย. (กัญญพัตส บุญล้ำ, ผู้สัมภาษณ์)
- จรัญ พูลลาภ. (20 ธ.ค. 2567). การพัฒนาตัวแบบเชิงปัจจัยของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทย. (กัญญพัตส บุญล้ำ, ผู้สัมภาษณ์)
- จุมพล หนีพพานิช. (2562). ตัวแบบกระบวนการทัศน์ รัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- ชัยเสถียร พรหมศรี. (2561). ภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารองค์การ: แนวคิด ทฤษฎีและกรณีศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- ธมลวรรณ รักษ์สังข์. (12 ธ.ค. 2567). การพัฒนาตัวแบบเชิงปัจจัยของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของไทย. (กัญญพัตส บุญล้ำ, ผู้สัมภาษณ์)
- นงนุช งามเหลือ. (2 ธ.ค. 2567). การพัฒนาตัวแบบเชิงปัจจัยของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของไทย. (กัญญพัตส บุญล้ำ, ผู้สัมภาษณ์)
- นวรรตน์ แวพลอยงาม. (20 ส.ค. 2567). การพัฒนาตัวแบบเชิงปัจจัยของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมของไทย. (กัญญพัตส บุญล้ำ, ผู้สัมภาษณ์)
- นันทวดี ดีพร้อม และศรัณยา เลิศพุทธรักษ์. (2564). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษา จังหวัดนครนายก. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2), 1-14.
- ปิติชา เลหาประภานนท์. (10 ต.ค. 2567). การพัฒนาตัวแบบเชิงปัจจัยของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมของไทย. (กัญญพัตส บุญล้ำ, ผู้สัมภาษณ์)
- พลอย สืบวิเศษ. (2561). จริยธรรมทางการบริหารงานในภาครัฐ: สำหรับนักบริหารในภาครัฐและองค์กรไม่แสวงหา กำไร. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: รัตนาไทร.
- ฤดี แสงเดือนฉาย และคณะ. (2562). แนวทางการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านชาวพุทธต้นแบบอย่างยั่งยืน. วารสารศิลปการจัดการ, 3(2), 91-104.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2564). การพัฒนาภาวะผู้นำ: ภาวะย้อนแย้งและหลักปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: รัตนาไทร.
- วีระศักดิ์ โควสุรัตน์. (2566). การท่องเที่ยวยั่งยืน: ในความไม่ยั่งยืนของการพัฒนา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. New York: Routledge.
- Guba, E. G. (1987). What is this thing called quality: An appraisal of emerging criteria for assessing the rigor of qualitative research. *Studies in Educational Evaluation*, 13(1), 23-37.

- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. (2nd ed.). Thousand Oaks: sage publications.
- Stylidis, D. & Terzidou, M. (2024). Why individuals do not visit a destination? The role of familiarity and novelty seeking in shaping non-visitors' destination image. *Journal of Travel Research*, 65(1). <https://doi.org/10.1177/00472875241284619>.
- Thokaew, N. (2024). Curry culture: the thai way. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 2(8), 1-10.
- Tingga, J. (2023). Digital Transformation in the Tourism Sector. *Journal of Tourism Management*, 15(2), 125-140.
- Trong Quyen, V. (2021). Detection of co-infection and recombination: cases with Omicron and local Delta variants of SARS-CoV-2 in Vietnam. *Infection and drug resistance*, 61-69. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-64898-5>.
- Utami, D. D. et al. (2023A). Rural tourism entrepreneurship success factors for sustainable tourism village: Evidence from Indonesia. *Cogent Business & Management*, 10(1). <https://doi.org/10.1080/23311975.2023.2180845>.
- _____. (2023B). Rural Tourism Entrepreneurship: A Systematic Literature Review on Resources and Challenges. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 12(4), 1322-1344.
- Wang, S. et al. (2011). The extraction and application of knowledge based on case-based reasoning and improved genetic algorithm. *Knowledge-Based Systems*, 24(8), 1184-1191.
- World Tourism Organization. (2021). *COVID-19 and the transformation of tourism: UNWTO/UNCTAD report*. World Tourism Organization, 1(22), 89-135.